

emnore: *kah shtëpia*
gjinore: *me anë të fjalëve*
kallzore: *në shtëpinë e bardhë*
rrjedhore: *prej shtëpisë*

Kuptimisht, parafjalët u ngjajnë foljeve lidhëse sepse ato lidhin foljen e klauzës me emënin a përemënin që del pas parafjalës (kundrinën).

Mali (kryefjalë) u mbulua (folje) me (parafjalë) borë (objekti i parafjalës).

Në këtë fjalë, parafjala ‘me’ lidhë foljen ‘u mbulua’ me emënin ‘borë’. Por, mund të thohet se kjo parafjalë ka lidhje më të ngushtë me foljen që del para saj sesa me emënin që del pas saj, p.sh., *u mbulua me vs. me borë*. Frazja e parë ‘u mbulua me’ ka kuptim, por del e mangët. Kurse fraza e dytë ‘me borë’ nuk ka kuptim fare.

Kjo lidhje është e vërtetë edhe për parafjalët që komplementojnë mbiemënat, si në, *Ajo ndjehej e gëzuar prej dhantisë së shtrenjtë*. Krahoso, *e gëzuar prej vs. prej dhantisë*.

Parafjalët dhe pasjfalët të marruna sëbashku quhen adpozicione. Ato dalin gjithmonë në të njëjtën form. Funkcioni i tyre është me tregua lidhje vendore, kohore, shkakore, e të tjera. Për shembull, parafjalët *nën, mbi, pranë, drejt, prejse, prej*, kombinohen me emëna me formua kuptimet përkatëse, si në: *nën tavolinë, mbi shtëpi, pranë dritares, drejt derës, prej Prishtinës*, e njoha prej të ecunit.

Parafjalët kanë natyrë shërbyese; ato mvaren prej kuptimit të fjalës të cilës i rrinë përpara, ose prej togfjalëshit në të cilin vendosen. Të mvetsuome, parafjalët nuk kanë kuptim, prandaj, ato nuk përdoren si të tilla. Kështu, në shembujt, *u ktheva prej punës, u zgjova prej një gjumi të rëndë*, parafjala ‘prej’ tregon prejardhje. Kurse në shembujt, *qumështi bërë prej hirit, djathi prej qumështit*, prejardhja është e një tipi tjetër; konkrete. Ndërsa në shembujt, *u lodh prej punës, u deb prej venës*, parafjala ‘prej’ tregon shkak.

Megjithatë, duhet pranua se sikur parafjalët të ishin krejt të pakuptimëta ato nuk mund t’u shërbenin fjalëve të tjera. Por, të mvetsuome, ato *nuk mund të ndërtojnë shprehje kuptimplota*.

Pasjfalët janë të ralla. Ato mund të gjinden në shprehje si, makina ishte nisë tri ditë më parë.

3.9.1 Dallimi në mes parafjalëve e ndajfoljeve

Në varsi prej rrethanave, disa fjalë mund të funksionojnë ose si parafjalë ose si ndajfolje. Por ka dallime.

a. Rendi

Në gjuhën shqipe, zakonisht, ndajfoljet pasojnë foljet, ndërsa parafjalët u prijnë emënameve.

ndajfolje: *i rrinte pranë*

parafjalë: *pranë shtëpisë*

Tipikisht, parafjalët dalin në fillim të një fraza parafjalore, jo në sosje të fjalisë, p.sh., *në mes të lumit*.

Ndajfoljet mund të dalin në sosje të fjalisë, si në, *Ajo flente qetsisht*.

b. Përcaktimi

Kur fjala funksionon si **ndajfolje**, ajo përcakton një folje, ndajfolje tjetër, a mbiemën.

përcakton folje: *i rrinte pranë*

përcakton ndajfolje: *i rrinte shumë pranë*

përcakton mbiemën: *ishte mjaft i gjatë*

Kur fjala funksionon si **parafjalë**, ajo modifikon një emën a përemën:

modifikon një emën: pranë shtëpisë

modifikon një përemën: pranë saj

c. Marrdhanja

Ndajfolja lidhet me veprimin. Ajo përshkruan se **kur**, **si**, dhe **ku** ndodhi veprimi. Kurse parafjala tregon sesi dy gjana lidhen në **kohë**, **vend**, dhe **lëvizje**.

Ndajfolja	Parafjala
kur: erdhi <u>mbramë</u>	kohë: <u>në</u> mbramje
si: ecte <u>shpejt</u>	lëvizje: <u>nëpër</u> pyllë
Ecte <u>drejt</u>	kah/nga: <u>drejt</u> shtëpisë
i rrinte <u>larg</u>	vend: <u>larg</u> shtëpisë
e mbante <u>afër</u>	<u>afër</u> shtëpisë

Renditsi pasuas ban një dallim te thjeshtë në mes parafjalëve e ndajfoljeve.

Parafjalët	Ndajfoljet
Parafjalët përshkruajn ndërlidhjen që dy gjana (emëna) kanë në hapsinë e kohë. Ku asht X?	Ndajfoljet përcaktojnë folje, mbiemëna dhe ndajfolje. (Si u krye një veprim.)
Dhelpna është në kotec.	Dhelpna vrapoi vjedhshëm <i>nepër</i> kotec.
Ajo po rrin përspektas shtëpisë.	Ajo po i rrin atij përspektazi .
Ku asht ajo në lidhje me shtëpinë?	Si po i rrin ajo atij?

Rrota shkruan se parafjalët dalin 'gati perherë' para emënash, dhe se, kryesisht ato i pershtaten ramjes.

Parafjalët mund të kategorizohen edhe sipas natyrës a prejardhjes së tyre. Për shembull, disa fjalë kanë *natyrë parafjalore*, kurse disa të tjera mund të funksionojnë edhe si fjalë të një pjese tjetër të ligjratës (të *prejardhuna*). Po ashtu, ka edhe parafjalë të *përbame*, dhe *lokucione* që funksionojnë si parafjalë.

Tipi	Shembuj	
Të parëme:	<i>mbi</i> gur (x nuk e prekë gurin); <i>mbë</i> gur (x prekë sipërfaqen e gurit) <i>në</i> gur – asht mbrenda mbrenda gurit <i>ndë</i> gur – x prekë sipërfaqen horizontale të gurit	<i>me, më,</i> <i>ndaj, ndër,</i> <i>nën, pa,</i> <i>për, prej, te,</i> <i>tek</i>
Të prejardhuna	<i>afër, anë, ballë, brë, buzë, faqe, gjatë, jashtë, kah, kundër, larg, lart, maje, mbrendë, mes, nalt, para, pas, përtej, rranxë, tej, tutje, veç</i>	
të përbame	<i>përkundër, perspektas,</i>	
Të përngjituna	<i>përanë, përballë, përbrë, për buzë, përfund, përkrye, përmaje, përveç, përmbi, perkrab, përmes, simbas, sipas</i>	

Ne lokucione	<i>anë e përtej, ballë për ballë; rreth e rreth, rreth e qark,</i>
--------------	--

Parafjalët përshtaten në ramje si më poshtë. Por dy ndryshime duhen vu re në këtë tabelë. Të dyja lidhen me parafjalën ‘nga’ (nga/kah: shih Çabejn, Topallin).

Parafjala /**nga**/ nuk i përshtatet rrjedhore: Ishte ndërtua prej drunit (jo nga druni).

Parafjala /**nga**/ përdoret me emnore në mënyrë të kufizuome: *I ramë kah/nga* Rusi Katolik. Këtu, parafjalët nuk duhen zëvendësua me ‘te/tek’.

emnore	<i>shkoi tek ura; u ndal te shtëpia</i>
gjinore	<i>e ftoi me anë të letrës, eci në drejtim të shkollës; për hir të ndihmës, ajo ... për shkak të mungesës së të bollave; per arsye të ndryshme</i>
kallzore	<i>në cektinë, me një grua; pa te vëllanë, për të shoqen; më 4 Korrik, mbi fletore; nën dritare; ndër lajthia; nëpër vëneshtë</i>
rrjedhore	<i>prej punës; prej rrugës, prej shkolles; disa prej nesh; ndaj bankieres së re; e kapi për dore; sipas mendimit të tij.</i>

3.9.2 Dallimi në mes të parafjalëve e lidhëzave

Disa fjalë mund të funksionojn edhe si parafjalë edhe si lidhëza. Por ato mund të dallohen sepse parafjalët pasohen prej endsish emnore ndërsa lidhësat prej klauzash.

lidhëz nënrenditëse: *Nisi me rá shí para se me dalë drita. Para se me dalë drita, nisi me rá shí*
parafjalë: *Qëndroi para shtëpisë së madhe.*